

UNDERVISNINGSPLAN FOR FAGET HÅNDARBEJDE

KLASSETRIN MED UNDERVISNING | 1. - 9. klasse

FORMÅL MED UNDERVISNING I FAGET

Håndarbejds-mæssige aktiviteter bringer mennesket i kontakt med mere end stof, farve og form. En skabende aktivitet engagerer følelseslivet, sætter individet i kontakt med sig selv og giver mulighed for oplevelse og erkendelse af rent almengyldige menneskelige principper. Håndarbejdets ydre, materielle form, farve og udtryk giver sanseerfaringer, som kan gå ud over det fysiske plan. Oplevelsen af et abstrakt indhold ved håndarbejdet giver erfaring på et praktisk plan. I håndarbejdet samtaler det materielle med det sjælelige.

Eleverne får gennem den omfattende håndarbejdsundervisning, der strækker sig over alle klassetrin, erfaring med mange forskelligartede materialer. Det karakteristiske ved materialet og det værktøj, som er nødvendigt til bearbejdelsen, stimulerer eleverne alsidigt gennem det fysiske sansbare og gennem de følelses-mæssige oplevelser, de får. Ved formningen af et materiale er det lige så meget materialet, som former elevens forståelse af muligheder og begrænsninger.

Eleverne lærer at tænke både praktisk og æstetisk; resultatet skal være både skønt og funktionelt. Og her er det livet selv, som fortæller eleverne, om målet er nået; genstanden skal fungere i praktisk brug. Arbejdet kræver aktivitet på alle planer: Tankemæssigt fra planlægning til hyppig iagttagelse og vurdering. Viljemes-sigt, fordi elevernes dialog med materialer og værktøj kræver udholdenhed og udvikler fin- og grovmotorik. Og følelses-mæssigt gennem elevernes oplevelse af de æstetiske kvaliteter og deres indre respons på disse. Således bliver mødet mellem idéoplæg og gennemførelse – mødet mellem abstrakt forestilling og den konkrete virkelighed – til et felt for udvikling af begreber og skoling af tænkningen.

FAGETS KOMPETENCEOMRÅDER OG SLUTMÅL	
Kompetenceområde	Slutmål efter 9. klasse
Forarbejdning (F)	Slutmålet er, at eleven har: <ul style="list-style-type: none"> • opnået færdigheder i at strikke, hækle, sy i hånden, brodere korssting, brodere i frit naturalistisk og i geometrisk formsprog og dermed har oparbejdet evner til målrettet og sikkert at anvende værktøjer, redskaber og maskiner til forarbejdning af materialer. • fået indblik i at arbejde efter mønstre og følge skrevne instruktioner.
Materialer (M)	Slutmålet er, at eleven har: <ul style="list-style-type: none"> • tilegnet sig viden om forskellige materialer såsom fx garn og stof og forskellige undertyper heraf samt viden om forskellige redskaber til brug for forskellige håndarbejdsformer. • oparbejdet evner til selvstændigt at forarbejde mangeartede materialer i forhold til produktets funktion og udtryk.
Design (D)	Slutmålet er, at eleven har: <ul style="list-style-type: none"> • tegnet mønstre, udført ændringer og lavet håndarbejde efter eget design og dermed har arbejdet med komplekse designprocesser knyttet til produktfremstillinger.

FAGETS UDVIKLING OG KOMPETENCEMÅL			
Klasse	Indhold og fokus	Kompetenceområde	Delmål
1.-3. klasse			
1. klasse	I 1. klasse er strikning et vigtigt element i undervisningen. Det kræver finmotorik og er en god øvelse i koordination af begge	Forarbejdning (F)	Eleven kan... <ul style="list-style-type: none"> • lave håndarbejde på en måde, så det udvikler og styrker finmotorikken.

<p>hænder. Gennem anstrengelse og tålmodigt arbejde opnås rutine, og viljen hos eleverne styrkes. I 1. klasse er hovedtemaet at lære at strikkes med 2 pinde. Materialet er hovedsageligt uldgarn, gerne plantefarvet. Eleverne fremstiller selv egne strikkepinde. Der strikkes i enkle former, og det første arbejde kan fx være en lille bold. Senere arbejdes med et større strikkearbejde, der fx kan være en bamse, en dukke eller et fløjtehylster. Indledningsvis tvindes, drejes og knyttes snore i uldgarn i forskellige farvekombinationer. Eleverne er i nogen grad med til de efterfølgende monteringer og udstopninger. Der øves at tråde en nål og hæfte ender (F, M).</p>		<ul style="list-style-type: none"> • strikke med 2 pinde. • hækle luftmasker og fastmasker. • bruge gamle håndarbejdsformer.
<p>2. klasse</p> <p>I 2. klasse arbejdes der med hækling. Materialet er hovedsageligt bomuldsgarn. Der øves den svære kunst at slå luftmasker op i tilpas størrelse både med og uden hæklenål. Hæklingen åbner for næsten ubegrænsede muligheder for at forme. Det første arbejde kan fx være fremstilling af grydelapper. Der øves at hækle luftmasker, fastmasker og evt. stangmasker. Herefter lærer eleverne at hækle runde former til et boldnet, en sommerhat eller andre brugsting. Undervejs arbejdes der med ind- og udtagninger, fremstilling af knaphuller og knapper, og der læres at hæfte ende på bagsiden. Efterfølgende kan andre projekter fx være fri broderi med enkle sting på stof, eleverne selv har malet (F, M, D).</p>	Materialer (M)	<p>Eleven kan...</p> <ul style="list-style-type: none"> • kende flere forskellige materialer i form af garn, tråd og stof. • kende flere forskellige redskaber i form af strikkepinde, synåle og hæklenåle.
<p>3. klasse</p> <p>Det gennemgående tema er hjemstavnslæren i hovedfag, der danner grundlaget for en del af håndarbejdsundervisningen i 3. klasse. Ofte fremstiller eleverne selv egne håndtene. Ulden skal bearbejdes, inden den kan bruges; den skal evt. først vaskes, siden kartes og til sidst spindes på håndten. Det kræver fornemmelse for materialet og masser af øvelse at få spundet uld til brugbart tråd eller garn. Det færdigspundne garn bruges til at væve fx en hyrdetaske. Hæklingen tages op igen ved færdiggørelsen af tasken, og eleverne stifter</p>	Design (D)	<p>Eleven kan...</p> <ul style="list-style-type: none"> • arbejde med enkle designprocesser knyttet til egen produktfremstilling inden for strikning og hækling. • følge enkle instruktioner i et mønster inden for strikning og hækling. • udforme egne enkle designs inden for strikning og hækling. • lave små ændringer og tilpasninger i et mønster inden for strikning og hækling. • færdiggøre et design ved at bruge montering, hæftning af ender mv.

bekendtskab med en gammel metode til fremstilling af snore, når de "slendrer" hanken (F, M, D).		
4.-6. klasse		
<p>4. klasse</p> <p>I 4. klasse er temaet korsstingsbroderi. Det kræver tålmodighed og sans for præcision at sy små ensartede sting, og det tilstræbes, at eleverne bliver bevidst om stingenes ensartede retning. Samtidig skal der holdes orden på ret- og vrangside. Eleverne laver selv et udkast til det, der skal broderes. Mønstrene er geometriske og abstrakte i formen og symmetriske ved spejlvending. Arbejdet udmunder i en pung, taske, penalhus eller lignende brugsting (F, M, D).</p>	Forarbejdning (F)	<p>Eleven kan...</p> <ul style="list-style-type: none"> • brodere korssting. • kende navnene på grundlæggende sting og teknikker. • slå masker op til samt afslutte strikkearbejde. • beherske strikning med 5 pinde og dermed arbejde mere tredimensionelt. • strikke efter mønster. • arbejde med filtning. • montere og færdiggøre et design.
<p>5. klasse</p> <p>I 5. klasse genoptages strikningen, men nu med 5 pinde og evt. rundpinde til strikning af mere komplicerede arbejder i form af huer, vanter, sokker el.lign., hvor det rummelige aspekt i strikningen er den nye udfordring. Garnet er tyndere end tidligere og gerne plantefarvet. Hvor det er muligt, inddrages eleverne i plantefarvningen, evt. i form af at arbejde med indfarvning af garn. Der læres ind- og udtagninger samt ribstriking. Eleven har som udgangspunkt for deres arbejde tegnet udkast til den ønskede model med angivelser af farver og mønstre (F, M, D).</p>	Materialer (M)	<p>Eleven kan...</p> <ul style="list-style-type: none"> • opnå kendskab til materialer i form af forskellige garntyper og forskellige former for strikkespinde. • bruge forskellige dekorationsteknikker og kombinere materialer. • kende navnene på grundlæggende redskaber og bruge dem hensigtsmæssigt til den valgte opgave. • bruge viden om kombination af materialer, fx ved dekoration. • få kendskab til materialers oprindelse.
<p>6. klasse</p> <p>I 6. klasse arbejdes der med tredimensionel tekstilformgivning. Det kan fx være fremstilling af elefanter. Eleverne fremstiller deres dyr med naturtro proportioner og gerne i bevægelse. Fra deres tegning fremstilles et tredimensionelt mønster. De lægger deres mønsterdele på stof og syr med små ensartede sting i hånden. Her er det centralt, at eleverne lærer at holde arbejdet i hånden, mens de syr i stedet for at have det liggende fladt på bordet. Retsiden vendes ud, og dyret skal stoppes så</p>	Design (D)	<p>Eleven kan...</p> <ul style="list-style-type: none"> • lave et udkast til eget produkt. • beregne mål ud fra mønstre. • skabe et produkt efter egen skitse og mønsterdesign.

<p>fast, at det kan stå. Hele processen kræver omtanke, tålmodighed og udholdenhed. Materialet kan være bomuldsstof, som eleverne selv farver, eller uldfilt, som de selv har fremstillet. Der broderes og filtes detaljer som f.eks. øjne, som giver den sidste finish. Andre arbejder på dette klassetrin kan være knyttearbejde, patchworksyning eller fremstilling af hjemmesko. At lære at sy på symaskine kan tages op på dette klassetrin sidst på året som en forberedelse til det kommende års nye udfordringer.</p>		
7.-9. klasse		
<p>7. klasse</p> <p>I 7. klasse arbejdes der videre med formgivning ved fremstilling af en beklædningsgenstand – ofte en pude, en taske el.lign. Der undervises i at sy på symaskine, hvilket åbner op for helt nye udfoldelsesmuligheder. Indledningsvis tages der "symaskinekørekort" med henblik på at få kendskab og øvelse i maskinens forskellige funktioner. Der lægges op til, at eleverne kan ændre i mønsteret til et mere personligt design. Der tages mål, mønster aftegnes, stoffet klippes ud og delene sættes (rigtigt) sammen og sys. Der sys lommer, lynlåse, knapper og bånd i. Eleverne lærer at håndtere strygejern og strygebræt, og at strygningen ofte er et vigtigt element i et syarbejde. Det er også en udfordring at stryge rummelige former på et fladt bræt. Til arbejdet hører at følge enkle skriftlige arbejdsbeskrivelser og instruktioner, og eleverne får en idé og viden om arbejdsgangen i et syarbejde. De erfarer, at et grundigt forarbejde, præcision og tålmodighed er vigtige elementer, hvis resultatet skal blive brugbart og smukt. I forbindelse med dramaperioden kan det komme på tale at sy eller omsy kostumer (F, M, D).</p> <p>8. klasse</p>	<p>Forarbejdning (F)</p>	<p>Eleven kan...</p> <ul style="list-style-type: none"> • betjene en elektrisk symaskine og følge instruktioner på mønstre. • arbejde med læder. • samarbejde om et projekt på "fabriksmanér".
	<p>Materialer (M)</p>	<p>Eleven kan...</p> <ul style="list-style-type: none"> • få kendskab til og øvelse i symaskinens forskellige funktioner. • bruge mønsterpapir. • arbejde med klipning i stof. • anvende dekorationsteknikker, herunder broderi, stofmaling, tekstiltryk og applikation. • bruge strygejern og strygebræt.
	<p>Design (D)</p>	<p>Eleven kan...</p> <ul style="list-style-type: none"> • følge skriftlige arbejdsbeskrivelser og instruktioner. • gennemskue arbejdsgangen fra idé til mønster og færdigmontering. • arbejde med enkle designprocesser knyttet til egen produktfremstilling.

I 8. klasse er temaet arbejdsgangen i massefremstilling inden for tekstilindustrien. Der produceres fx forklæder til 1. klasse, evt. med et personligt broderet navn og motiv på. Her oplever eleverne samspillet i en produktion, hvor hver (gruppe) har ansvaret for at udføre sin del af arbejdet således, at næste led i produktionen kan udføres tilfredsstillende. Eleverne får stor øvelse og rutine i tidligere lærte færdigheder ved denne opgave, og den tekniske kunnen bliver uddybet. De mest anvendte broderiteknikker bliver lært, så eleverne frit kan designe udsmykningen på forklædet. Sidst på året kan der arbejdes med et selvstændigt planlagt syarbejde, der kan undervises i materialelære, der kan stoppes strømper og stryges skjorter (F, M, D).

9. klasse

I 9. klasse arbejder eleverne med et nyt materiale i form af læder. Dette materiale har en fast struktur og en hård overflade og indbyder til fremstilling af forskellige nyttegenstande som bæltter, punge, etuier samt tasker i alle størrelser. Arbejdet med læder kræver brug af værktøj, som ligeledes er nyt for eleverne. Før et arbejde påbegyndes, laves der skitser, og arbejdsgangen tilrettelægges. Omtanke og nøje planlægning er vigtige elementer i arbejdet med læder. Indfarvning og efterbehandling af emnerne er også en vigtig del af arbejdet. Sideløbende med den praktiske del fortælles der om de forskellige processer og garvemetoder en hud gennemgår, før det bliver til brugbart læder (F, M, D).